

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN

MEDEDEELINGEN VAN DEN BOND DER OOSTVLAAMSCHE
FOLKLORISTEN

Maatschappij zonder winstbejag

Secretariaat van den Bond :
L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent
Penningmeester :
CL. TREFOIS, Steenhouwerstr., 36,
Ledeberg-Gent Postcheckr. 111.318

Redactie van Oostvl. Zanten :
Prof. Dr. P. DE KEYSER,
Egmontstraat, 14, Gent.
Clemens TREFOIS, J. BOES.

OUDE GENTSE GEBEDEN OP RIJM.

Langs de Kortrijkse straat te Gent verhieven zich eertijds twee instellingen met liefdadig doeleinde. Het ene, waarvan sprake is in een schenkingsoorkonde van 1408, stond in 't begin van de straat, tegen de Nederkouter, en was « het hospitaale van den H. Geest ten spriete », genoemd Jan Worts-hospitael ; het toezicht er over voerden namelijk de H. Geestmeesters van O.L.V.-kerk van Sint-Pieters bij Gent (1). Thans bestaat het niet meer, terwijl het tweede sticht — niet verre van de voormalige Kortrijkse poort gelegen — nog steeds de aandacht van de voorbijganger wekt.

Wij bedoelen immers het gebouw met kapel van O.L.V. van Schreiboorn, waaraan in vroeger eeuwen ook een gasthuis gehecht was, dat — gelijk Sanderus reeds vermeldt — onderkomen verschafte aan zieken, armen en te Gent voorbijtrekkende pelgrims ; ter dege haalt een pauselijke bulle van 1221 aan, dat in het huis « pauperes, vagi, debiles et infirmi misericorditer colliguntur ». En hieruit blijkt al dadelijk dat de inrichting niet dagtekent van 1402, zoals in 1787 de toenmalige abt van Sint-Pieters, Gudwalus, in een lang schrijven aan het oostenrijks bewind als antwoord op een vraag om inlichtingen betreffende het hospitaal mededeelde, maar zelfs van vóór 1239, gelijk De Potter vermoedde (2) en wel van

(1) Diercx, Ch.-L.: *Mémoires sur la ville de Gand*, tome II (Gent, 1815) blz. 357 en nota.

(2) De Potter, Fr.: *Gent van den oudsten tijd tot heden*, I, 95. omstreeks 1220.

Zijn naam « O.L.V. van Schreiboorn » kreeg het sticht waarschijnlijk van een oude kapel, waarover niets naders bekend is dan dat ze bij de oude slagboom buiten de Kortrijkse poort heeft bestaan en vermoedelijk « kapel van Schreiboorn » heette (3). Die naam en ook de tweede, « O.L.V. Hospitaal van zeven weën », (4) waaronder het godshuis bekend raakte, verdrongen gaandeweg zijn oorspronkelijk benaming, die « Hebbrechtshospitaal » luidde. Tot nader onderzoek is over de stichting niets vast bekend.

Twee opvattingen zijn in omloop :

Sanderus stelt het voor alsof het aldus werd genoemd naar den Gentse burger, Jan Hebbrecht, die ten jare 1237 het tijdelijke met het eeuwige verwisselde en volgens zijn grafschrift het huis zou hebben gesticht (5). Daarentegen wordt nog beweerd, dat een abt van Sint-Pieters in zijn oprichting de hand had. Bij herhaling leggen de monniken er de nadruk op dat aan de prelaat « alleen als fondateur ende patroon de geheele directie ende administratie is competeerende ».

Volgens de overlevering hebben wij het hospitaal te danken aan het medelijden dat een abt van Sint-Pieters bewoog, toen hij vernam dat bij strenge wintertijd een aantal arme lieden van koude en ontbering op straat waren gestorven. Hij richtte het toen in op een plaats waar zich een kruisbeeld van den heiligen Hegbertus verhief, een sant die men echter te vergeefs onder Gods heiligen heeft gezocht. De reeds genoemde pauselijke bulle van anno 1221 legt nochtans op haar beurt het godshuis « in loco qui dicitur crux Sci. debberti », een akte van 1239 spreekt ervan als aan « hospitali sito... in loco qui dicitur crux hegberti ». Sanderus noemde het « hospitaal Egberti », elders heet het weer « hospitale Hecberci » ; vollediger wordt het aangewezen als « hospitalis pauperum abberti beatae marie in villa Sancti Petri apud Gandavum » of nog « hospitale in honorem beatae Mariae virginis gloriosae in villâ Sancti Petri suprâ Lisam... constructum ».

Sindsdien stelden de abten van Sint-Pieters een « meester » aan, die klaarblijkelijk de ontvanger der renten en pachten was. Zij hadden ook hun vertrouwdsman in het huis, die « tutor » of « curator » heette. Er waakten ook « provizoren » over de goede gang van het sticht. Er fungeerde tevens een « meesteres », die voor de

(3) A. V. L. : « *Le couvent des Pénitentes et l'hospice du Schreyboom à St. Pierre au mont Blandin* » in : *Mess. des Sciences hist.* 1870 — p. 223-235.

(4) Diercx, op. cit., blz. 358.

(5) Diercx, op. cit., blz. 360 ; — A. V. L. t. a. p., blz. 231.

inwendige orde zorgde en de leiding had over de verpleegsters, welke zich wijdden aan de bediening van de oude en zieke mensen aldaar geherbergd; men noemde ze zusters, zonder dat uit deze benaming met zekerheid kan opgemaakt worden dat ze werkelijk religieuzen waren. Buiten twijfel staat echter dat geen «broeders», geen mannelijke verplegers naast hen in het sticht dienden. En nochtans stond het in vroeger tijd zowel voor mannen als voor vrouwen open, voor « provengiers ende provengierigghen » (6), die er uit caritate door de abt van Sint-Pieters aanvaard werden of er hun onderkomen konden kopen.

Deze kostgangers moesten zich aan een aantal voorschriften onderwerpen; zij verplichtten zich tot «obedientie, dienst ende servituten»; zij namen aan zich slechts in 't zwart of donkergrijs te kleden; zij mochten zich buiten het sticht begeven gedurende de dag, maar moesten er voor zorgen op een bepaald uur weer binnen te komen (7).

Men lei hun ook op, dikwijls en veel te bidden. Men kan het voldoende opmaken, uit onderscheiden oude statuten, die in afschrift bewaard zijn bij andere archivalia betreffende Hebbrechtshospitaal op het stadarchief te Gent (8). Een kopij van hun reglementen van 1468 en van 1625 vermeldt aldus de gebeden die ze elke dag moesten lezen, in de zomer om 8 ure 's avonds en in de winter met het sluiten van de stadspoort. Zo mogelijk moesten ze bidden voor de fondateurs van het hospitaal, voor de paus van Rome en de Rooms-katholieke kerk, voor de prelaat, van Sint-Pietersabdij en de bisschop van Gent, voor de koning en de goeverneur der Nederlanden en voor veel anders en voor vele anderen buitendien.

Dat ze veel en vaak bidden moesten, zal aan niemand opvallen... maar wel valt op dat ze meer dan een gebed in versvorm hadden op te zeggen. Daarop wenssen wij hier de aandacht te vestigen, omdat het interessant lijkt na te gaan hoe kerkelijk latijnse teksten in de 17e eeuw en vroeger op zijn vlaams werden overgezet en hun vlaamse vertaling op rijm werd gebracht.

Na een pater noster en een ave Maria voor hun goede Engel, moesten ze zeggen :

Soeten Jesu, ick offere u desen Pater Noster
ende Ave Maria voor onsen goeden enghel,
dat hy ons helpt lijden ende strijden,

(6) Diercx, II, blz. 362 nota 1; — De Potter, op. cit., I Blz. 95.

(7) A. V. L.: t. a. p., blz. 233.

(8) V. Van der Haeghen: Inventaire.

dat wij met alle Enghelen mogen verblijden.

Komt, h. gheest, in de herten van uwe geloovighen,
ontsteekt het vier van uwer liefde. Amen.

Hadden ze gebeden voor levenden en doden, tekenden ze zich
met het heilig kruis en vervolgden :

O Soeten Jesus, heere der heeren,
wilt ons al tot deught bekeeren ;
ende in deughden stercken en spaeren,
van den Boosen vyand beschermen en bewaeren
al die hier woone ofte vergaeren.
Wij hebben ghesondicht, het is ons leet ;
dus te beteren sijn wij bereet.

Ook de Veni Creator « in 't vlaamsch sal men dan lesen alsoo
hier volgt » :

Compt, Schepper van al, Godt h. Gheest,
besoect de herten van d' uwe meest ;
vervult se met gratien van hier boven,
die gij gheschapen hebt om u te loven.
Wilt het licht in onse sielen ontsteken,
en u liefde in ons herte leken,
Versterckt ter deught ons cranck lichaem,
maecke 't altijd 't uwen dienst bequaem ;
den vyant sy door u verre verdreven,
wilt ons haestelyck peys oock gheven,
deurdatt ghy als leitsman ons vooren gaet ;
helpt ons schouwen en afwijcken alle quaet.
Maectt ons den Vader bekent
ende Godt den Sone zeer excellent
Ende doet ons ghelooven van u altijd,
datt ghy den gheest van heur beeden zijt.
Loft Godt den Vader ende den Sone altijd,
met den h. Gheest ghebenedyt
ende Jesus Godts Sone verheven,
wilt ons de gaven des h. Gheests gheven.

Het Lof van Maria, « den Salve Regina », brachten ze als volgt
ten gehore :

Weest ghegroet, Coninginne der Bermhertigheydt,
weest ghegroet, ons hope, ons leven, ons soeticheydt ;
wij Ballinghen, kinders van Eva, aenroepen u in desen dal

der traenen, weenen ende versuchten tot u.
Aldus dan, advocatersse, wilt tot ons keeren
u Bermhertighe ooghen en, moeder des heeren,
wilt ons naer dit leven vertooghen bequaem
Jesus de ghebenedyde vrucht van u lichaem ;
o ghenaedighe o goedertiere, o Maghet zoet,
Maria, wij bidden om u hulp goet,
opdat wy werden weerdigh ghevonden
der Beloften Christi deur sijn wonden.

Na het kruisteken te hebben gemaakt gaan ze voort :

Wij bidden u, heere Godt, boven al verheven,
gheduerighe gesontheit wilt ons gheven
aen ziel en lichaem door 't ghebedt
van Maria, altijdt reyne Maghet.
van dees jeghenwoordighe droefheyt groot,
verlost ons en crijghen doet naer die doot
d' eeuwige Blijdschap, vreught en jolijt,
deur Christus, uwen Sone ghebenedyt,
Amen.

Voor « Den Maria Mater gratie » bidden zij :

Weest ghegroet, Maria vol van gratien,
helpt ons krancke menschen 't alderspatie ;
ende ghy syt een Moedre der ghenaeden,
wilt ons beschermen van den quaeden :
Wilt ons minnellyck met Jesus ontfaen,
als ons siele uyt het lichaem sal gaen.
O Maria, schoone roose,
Bidt voor alle roeckeloose,
Bidt voor ons en voor gheheel aerderlyck,
opdat wij moghen commen in dat soet hemelryck.

Al knielend bidden zij nog drie pater nosters en drie weesgegroeten, « den eenen voor Maria reijnicheyt, voor ons stinckende sonden der onkuyscheyt ; den tweeden voor Maria oodtmoedigheyt, voor ons stinckende sonden der hooveerdigheyt ; den derden tot lof en tot danckbaerheyt van die groote liefde, die Maria hadde tot Godt » ; dan besluiten ze :

Wij bidden O soete Maria ghebenedyt,
als wij sullen sterven, ons vroevrau sijt,
om ons siele te ontfanghen naer u Begheerte ;

o Maria, neemt ons in u ghebenedijde handen,
beschermt ons van alle boose vyanden.

+ in den naem des Vaders, des Soons, des h. Gheests.

Nog worden ten slotte drie schietgebedjes meegedeeld :

- 1°) Die cracht Godts wilt ons altsaemen bewaeren,
opdat wij moghen naemaels commen ten hemelwaere
ende beschermen met het hoogwaardighst Sacrament, met
[Godt ten hemelwaert.
- 2°) O Maria, met u lieve, ghebenedyde kinde,
wilt ons ghebenedyden 't allen tyden.
- 3°) om te bidden « naer den klep » :
o h. weerdighe moeder maghet Maria met uwen lieven kinde,
wilt ons altsaemen in den Hemel bringhen,
in de naem des Vaders, des Soons, des h. Gheests Amen.

Men zal licht merken dat deze schietgebedekens alle drie lossen van vorm zijn, vrijer van rijm vooral dan de voorgaande grotere gebeden, die integendeel streven naar een statigheid van uitdrukking die bij hun inhoud past. Treffend zijn ze herhaaldelijk in hun beeldspraak, die meer dan eens de benamingen en betitelingen te binnen roept, welke de rederijkerspoëzie benuttigde wanneer zij een volkse tint aannam. Daaraan herinneren ze in elk geval, door het inlassen van woorden als « excellent » en « alderspatie », het plaatsnemen van het adjektief na zijn substantief terwille van maat en rijm en het benuttigen van 't dubbele eindrijm. Dit alles versterkt hun voorkomen van in hun tijd van ontstaan wortelende devote dichtstukjes, naief en oprecht gelijk de mensjes die ze ootmoedig opzegden.

Elza FONCKE

1937.

UIT EEN OUD GENTS HANDSCHRIFT.

EEN 15e-EEUWSE LETTERPUZZLE.

Het handschrift met het nummer 19. 166-68 op de Koninklijke Boekerij te Brussel verdient der Gentenaren aandacht !

Het bestaat — gelijk de katalogus aangeeft (1) — uit een bundel van 135 perkamenten en papieren bladen van 28,6 bij 20,4 cm ; het papier vertoont als watermerk een gotische hoofdletter P. In de 15de eeuw aangelegd of ten minste begonnen, behelst hij een aantal kopijen van gemeentelijke oorkonden, waaronder de opsomming van de nabije en ook zeer ver afgelegene bedevaartplaatsen, waarheen de gestrafte overtreders van de wet bij bevel van de gentse schepenen in vroeger tijd de reis moesten aanvaarden tot boetedoening ; ze stemt, afgezien van lichte wijzigingen, 't meest in de spelling, overeen met de lijst van « pelgrimagien », die Canaert in zijn bekende werk (2) afdruckte volgens het gentse « Wittenbouc » (3).

Er vallen in de bundel een paar aantekeningen aan te stippen. Vooraan op de binnenkant van het kartonnen omslag leest men : « H. Sersanders dit de Luna, Ex libris D'Hane de Steenhuyse ». Interessanter luidt natuurlijk de nota die de samensteller van de genoemde katalogoog reeds liet overdrukken : « Desen boeck gheeft (lees : heeft) ghelesen Ian van de Velde woonende up de muide 1546 27 in desembre » ; wij dienen echter hierbij te wijzigen in : van den Velde, mude en desembere en ook aan te merken, dat deze mededeling niet op fol. 17, doch eerst op fol. 76 r° voorkomt.

Aantekeningen van boekenlezers komen wij in vroeger tijd niet zo veelvuldig tegen ; gewoner zijn die van eigenaars van boeken (4). Een dergelijke vermeldt ons handschrift ook, waar op fol. 75 v° onderaan te lezen staat : « Desen bouck behoert toe liewen ». Tot het neerschrijven van zijn familienaam heeft deze Lieven het echter niet gebracht.

Op de laatst genoemde bladzijde komen, meer naar het midden,

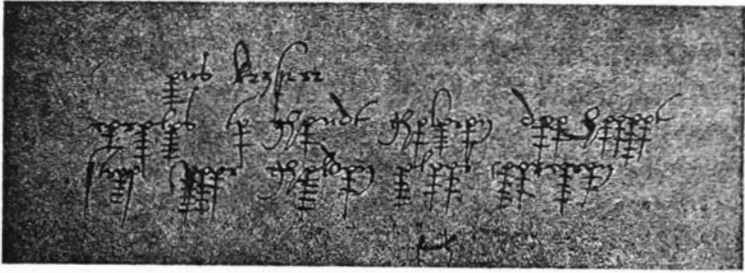
(1) « *Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque royale de Belgique* », deel 9, blz. 150.

(2) « *Bijdragen tot de kennis van het oude strafrecht in Vlaenderen* » (3e vermeerderde uitgave, Gent, 1835)

(3) blz. 351.

(4) vgl. G. J. Boekenoogen : « *Aantekeningen van boekeneigenaars* » in *Tijdschrift voor Boek- en Bibliotheekwezen*, jg. II, 215.

ook drie ongelijk lange regels voor, waarvan het zonderling schrift dadelijk opvalt ; wij hebben ze hieronder laten weergeven.

Wij geven toe dat deze regels op het eerste gezicht tamelijk verbijsterend voorkomen wegens de talrijke kabalistische tekens. Weldra merkt men evenwel dat hun schrijver zich van de in de 15e en 16e eeuwen gewone medeklinkers heeft bediend. De zonderlinge tekens, die veel weg hebben van een blanke noot in het huidig muziekschrift, stellen dus waarschijnlijk vokalen voor.

Terwijl we dit onderstellen, herinneren wij ons tevens dat in de westelijke europese talen de klinker e het veelvuldigst voorkomt ; niemand minder dan Edgar Allan Poe ging het ook na in zijn veel gelezen « tale of mystery and imagination » : « The gold-bug ». Het meest van al komt in onze tekst het teken voor met twee horizontale streepjes door de staart ; dit moet dus in ons schriftraadseltje de e verbeelden. Wij zijn dadelijk bij machte de proef op de som te maken, daar we, door deze vokaal in het tweede en het derde woord van de tweede regel in te schuiven, ze als « te ghendt » kunnen ontcijferen.

Wij gaan nu nog na, dat volgens de alfabetische orde de e net de tweede vokaal is ; haar heeft onze schrijver twee streepjes meegegeven ; het ligt dan zo goed als voor de hand dat hij voor de a het staartje van zijn teken slechts met één streep sierde, de i, o en u er onderscheidelijk drie en vier en vijf ontvingen. Hiermee is zijn puzzle opgelost, want nu lezen wij :

ons keisere
carolus te ghendt gheboren die heuet
strop uoer ghulden ulies uercoren.

Was ook Ian van de Velde, van op de Muide te Gent, de uitvinder van dit letterspeltje ? 't Kan best zijn... Een Gentenaar is het in elk geval wel geweest, die dit vers neerpemde dat zo duidelijk een schimp bevat op keizer Karel V en zijn onbarmhartige bestrafing van zijn geboortestad om haar opstandigheid in 1539, die lang, heel lang de vrok in de gemoederen van de Stroppendragers

wakker hield. Het valt anders op dat de schrijver zijn trukje toch niet toepaste bij het woord « keisere » ; was die naam wellicht te verheven, zijn drager ondanks alles taboe? Aan de andere kant stelde hij zich misschien schadeloos door de moeilijkheid te verhogen, wanneer hij, aanleunend bij ouder, middeleeuws gebruik, in plaats van *v* het *u*-teken aanwendt.

Robert FONCKE.

BOER, BOER, HOUTENEN BAK

door Lod. LIEVEVROUW-COOPMAN.

In Oost-Vlaamsche Zanten, nr. Maart-Juni 1937 verscheen van de hand van den Heer E. Andelhof een beschrijving over de boeten van den verliezer bij het kaartspel *Potje-pas*. Mr. A. verwacht hier twee kaartspelen met elkander. De boeten of liever de boete in het *Potje-pas* bestaat wel zoo als hij zegt in het *Kneuten*, anders genoemd « pootjes geven ». Maar in het tweede gedeelte van zijn artikel spreekt hij van een ander spel dat hij niet noemt, nl. *Boer, boer houtenen bak*, en de rijmpjes die bij dit spel te pas komen, behooren wel tot dit laatste en niet tot *Potje-pas*. Dit geeft ons de gelegenheid om *Boer, boer, houtenen bak*, nader te behandelen.

We staan thans voor drie beschrijvingen van dit spel, waarvan er één volledig mag genoemd worden.

De beschrijving van A. luidt als volgt :

« men doorschudde de 32 kaarten van het jasspel dat vervolgens « omgekeerd op de tafel werd gelegd. Dan draaide de winner de « kaarten één voor één van het kaartspelboek af en telkens hij een « kleine kaart, — dit zijn de 7. 8. 9 en 10 — omblikte, gaf hij den « verliezer een slag op het lijf.

« Bij het omblikken van ieder *aas, heer, vrouw en boer*, werd « het volgende rijmpje afgerammeld om bij elk woord den verlie- « zer een slag op het lijf te geven » — (Zie verder de rijmpjes).

De tweede beschrijving is ons nagelaten door Aug. Gittée (1888), folklorist van het eerste uur, door de ouderen wellicht vergeten en door de jongeren niet gekend. Het zal hier dus niet misplaatst zijn, met enkele woorden, den zeer beslagen geleerde en onvermoeibaren werker, te herdenken.

In 1888 stichtte hij met Pol De Mont, het folkloristisch tijdschrift *Volkskunde* — dat zich tot heden toe heeft recht gehouden — en waarin hij menige belangrijke en wetenschappelijke studie leverde. In het zelfde jaar liet hij door de zorgen van het *Willems-Fonds*, zijn *vraagboek tot het verzamelen van Vlaamsche folklore* verschijnen, — dat stellig veel dienst heeft bewezen. Naast Pol De Mont heeft hij onbetwistbaar het meest gedaan om de folkloristische beweging in Vlaanderen ingang te doen vinden, tot zelfs in het Walenland.

Beurtelings professor bij het Atheneum te Charleroi en te Luik, schreef hij : *Le folklore et son utilité générale. Sur le moyen de recueillir le folkore. L'étude du folklore en Flandre*, enz., waarmede hij ook dáár zijn folkloristisch evangelie verkondigde. Hij stierf ongelukkig te vroeg, in een ouderdom van 51 jaar.

Het ware een werk van dankbaarheid kon de Bond der Oostvlaamsche folkloristen de schriften van Gittée verzamelen en die een eereplaats geven in haar museum, als een eerezuil opgericht aan de gedachtenis van den Vader der Gentsche folkore.

Over *Boer, boer, houten bak* schrijft Gittée :

« Dit spel werd in mijne jeugd te Gent, ten minste buiten de « Dampoort en te St Amandsberg (waar hij woonde), gespeeld « onder bovenstaanden naam. Wat dat beteekent weet ik niet. « Te Gentbrugge heet het *frietten*.

« Dat het elders dan te Gent en omstreken gespeeld wordt, « geloof ik niet. Ik heb zelfs kunnen vaststellen dat het heden in « de voorsteden van Gent minder voorkomt dan vroeger.

« Bij mangel van geld, spelen de kinderen en boerenknechten « gewoonlijk voor *dulten*. Hierdoor verstaat men een vuistslag op « den rug ; om de eentonigheid te vermijden wordt het slachtoffer « op maat en rijm, zelfs met accompagnement van deuntjes door « zijn beulen afgetrommeld.

« De spelers nemen naar goeddunken een, twee, drie of meer « kaarten van den boek, d.i. het pak kaarten. Iedereen tracht zich « het eerst van zijn kaarten te ontmaken. Komt men echter een « soort te missen, en wordt deze uitgespeeld, dan is men verplicht « bij zijne beurt al de uitgespeelde kaarten op te nemen. Dit heeten « wij, als ons geheugen niet faalt *fretten*. (g. fritten). Zoo ge- « beurt het niet zelden, dat men met ééne kaart begint en eenige « stonden later er een twaalftal in zijn bezit heeft.

« Wie het laatst de kaarten houdt verliest. De verliezer heeft « nog een kans zich vrij te koopen ; een der spelers neemt namelijk « een zwarte en een roode aas, legt ze met de binnenzijde op

« elkander, en terwijl hij ze achter zijnen rug houdt, draait hij ze
« eenige malen om, zeggende :

Ronke, ronke 't aas.

Wa kiesde gij veur een aas.

Rood al onder

of zwart al boven.

Zwart al onder

of rood al boven !

« Raadt de verliezer juist, zoo is het spel uit, tot groot spijt van
« de bende ; is hij ongelukkig, dan bestaat er nog één kans van
« verlossing die echter zeer zelden goed uitvalt. Men laat den ver-
« liezer hetzij welke kaart noemen, en ze onder of boven in den
« boek veronderstellen. De kaarten worden omgekeerd en er wordt
« nagezien hoeveel de verliezer mis is. Tot zoover moeten de kaar-
« ten met *dulten* bekocht worden. Het slachtoffer, dat volgens de
« Vlaamsche spreekwijze *den bas ligt*, legt zich met het hoofd plat
« ter aarde neder en de speler die de kaarten houdt, keert ze een
« voor een om. Nu begint de pret. Bij iedere kaart krijgt de verlie-
« zer van al de spelers vuistslagen op den rug. Voor elke figuur
« hebben de bengels een rijmpje gereed en bij iedere heffing in het
« zelve wordt een klop gegeven.

« Bij een gewone kaart die veelal een flurre genoemd wordt.
« (Te Gentbrugge *flumpe*), roept men *pas* of *bas* en houdt men
« zich met één enkelen vuistslag tevreden » —

En dan volgen de rijmpjes voor de gekleurde kaarten.

— In 1869, dus negentien jaar vóór Gittée, beschreef Jan Bou-
cherij, een Gentsch onderwijzer, het spel als volgt :

« Een der spelers houdt den boek (al de kaarten), en laat elkeen
« zijner medespelers een onbepaald getal kaarten afnemen. — Om
« niet te verliezen, moet hij, die den boek houdt, al de slagen maken
« (altijd winnen) ; gelukt hij er niet in, dan moet hij *lijden* ; wie
« gedurende het spel niet volgen kan moet *frieppen* (al de gespeelde
« kaarten oprapen en er mede voortspelen), wie met de laatste
« kaart blijft zitten, moet *lijden*. Dit bestaat hierin : een der spelers
« neemt twee azen, een zwart en een rood en vraagt aan den ver-
« liezer : *ronke, ronke 't aas*, enz. (zooals bij Gittée) : wanneer hij
« het raden kan is zijn lijden kwijt gescholden ; raadt hij het niet
« dan worden de kaarten ondersteken (door elkander geschud) en
« men laat hem eene kaart kiezen, langs onder of langs boven ; ver-
« volgens werpt men de kaarten uit, tot dat de gekozene kaart te

« voorschijn komt ; dan moet de verliezer zich leggen om te lijden »...

En dan gaat het verder zoals Gittée. Boucherij voegt er echter noch iets bij dat noch bij A. noch bij G. voorkomt en dat *wij* ook nooit hebben gehoord.

Bij het te voorschijn komen van een vrouw, moeten de spelers *schuifelen*, zoo niet mag de lijder hen bij het oor trekken.

— Wat ons in dit spel voor het oogenblik meest aanbelangt, dat zijn, in opzicht van het Gentsche taaleigen, de rijmpjes.

We bezitten ongelukkiglijk niet de fonetische teekens om den *niet-Gentenaar* een gedacht te geven van de Gentsche uitspraak ! voor *geboren* Gentenaren is zulks overbodig ; zij zullen de versjes in het Gentsch lezen.

Wij zeiden dat de rijmpjes alleen bestonden voor gekleurde of geschilderde kaarten, nl. voor *aas* (soms niet gekleurd), *heer*, *vrouw* en *boer* (zot).

Voor het *aas*, zei men :

Boucherij (1869).

*Aas, aas, in 't land van Waas,
Waar dat de meisjes loopen,
Om vurte kaas te koopen.*

Gittée (1888).

*Aas, aas,
in 't land van Waas.
Waar dan de meiskes loopen,
Om vurte kaas te koopen.*

Te Gentbrugge :

*Aas, aas,
uit 't land van Waas.
Waar dan de boeren loopen ,
Om vurte kaas te koopen.*

Andelhof (1937).

*Aas, aas, in 't land van Waas
Die zijn de meiskens allen baas,
Om grooten vorten kaas
Te koopen bij Jan Klaas ! Pardaf.*

Voor een *heer* :

Boucherij :

*Menheere, menheere
Drie keere.*

*Sla maar hard 't en doe geen zeere,
geef maar nog ne slag te meer
voor mijnheer uit 't graafkasteel!*

Gittée « zoo als hierboven »

Hier wordt aangestipt dat *wij* altijd uitspraken: *grofkasteel*,
zoo als men nog heden kan hooren.

Te Gentbrugge :

*Heere, heere !
Sla maar honderd duzend keere,
op dezen jongen heere.
T'en doet hem toch geen zeere !*

Andelhof.

*Heere, heere, 'k sla drij keeren
'k Sla hem hard 'ten doe geen zeere,
Ydelherd en Heere Ydelhard en God,
En sla hem toch niet zot !*

Bij een vrouw.

Boucherij en Andelhof :

*Vrouwe, vrouwe,
Katteklauwe,
hondebete
vlooienschete !*

Gittée.

*Vrouwe, vrouwe
Katteklauwe
hondebete,
vleuienschete.*

Te Gentbrugge voegt men er nog bij :

*Had ze nog meer gebete,
z' Had nog meer geschete...*

En te Gent :

*Had de katte nie geschete,
Den hond en had geen ete.*

Deze verzen behoorden eigenlijk niet tot het spel, want er werden daarbij geen slagen uitgedeeld.

Bij den boer.

Andelhof.

*Boer, boer, houten bak,
Met de pijp al in den zak,*

*Met de pijp al in den mond,
Boer, boer, moord en str...*

Gittée en Boucherij. Zooals bij Andelhof: het laatste vers:
boer, boer, moordestront.

Moordestront is voorzeker de samentrekking van *moord en stront*.

Wat de woorden beteekenen kunnen wij niet gissen. Een van die onverstaanbare uitdrukkingen zonder beteekenis zoo als er bij de vleet voorkomen in de kinderspelen en kinderliedjes.

Wellicht oorspronkelijk *merde en stront*, dat toch nog eenige beteekenis heeft.

En Gittée vervolgt:

Zijn de spelers goed met het spel bekend, zoo zullen zij er onvermijdelijk een gezongen rijmpje laten op volgen. Bij ons heette het:

*Morgen komt den boer naar stad,
Mee zijn loete, mee zijn loete,
Morgen komt den boer naar stad,
Mee zijn loete al op zijn gat.*

Wij bekennen dat wij bovenstaand vierregelig vers in onze buurt en aanpalende buurten nooit hebben gehoord.

Te Gentbrugge heeft het rijmpje wat meer zin.

*Morgen komt den boer in 't land,
Mee zijn hoedje, mee zijn hoedje,
Morgen komt den boer in 't land,
Mee zijn hoedjen in zijn hand.*

Een punt dat door de drie schrijvers in het duister gelaten is, betreft het getal spelers. B. en G. spreken van *de* spelers. A. spreekt van een winner en een verliezer.

In ons centrum, wijk H. Kerst (Séles kèst), hebben wij dat spel altijd met vieren gespeeld en zien spelen.

Niet zelden zat ieder speler met een kijker op de hand, gewoonlijk kleinere jongens, die al heel tevreden waren te mogen *meespelen op den duim*, of geteld te worden voor « *kattevleesch* ».

Het spel werd altijd op straat gespeeld, 't zij aan den gevel van een gesloten huis, 't zij aan een blinden muur of op een voetpad dat breed genoeg was om den doortocht der voorbijgangers niet te belemmeren.

Bij A. werd het binnenshuis gespeeld, daar er kwestie is van een tafel waarop de verliezer zich in voorover gebogen houding moest neerleggen. Dit zal ook wel de reden zijn waarom som-

mige verzen bij hem meer beschaafd voorkomen, dan bij jongens die op straat speelden.

POTJE-PAS.

Werd door ons op de volgende wijze gespeeld.

Vier spelers.

Twee en dertig kaarten (het jasspel).

De inzet; ook *pot* genaamd, bestond met pootjes (puutses), een ingebeelde inzet dus. Bij oudere jongens was de inzet ook marbels, knopen, soms centen en halve centen.

De basis van het spel is het jasspel.

De dealer gaf aan ieder speler, drie, vier of vijf kaarten; het getal werd bepaald vóór het begin van het spel.

Die geen kans zag om te winnen, zei *pas*. Die mooie kaarten of hooge troefkaarten had en nagenoeg zeker was te winnen, zei: *'k iesche de pot*. (ik eisch mijn pootjes terug) en was de *potter*.

Won hij, dan werden zijn pootjes niet meer geteld; verloor hij, d.w.z. had hij in zijn kaarten minder *tels* dan een van de ander spelers, dan moest hij zijn inzet *verdownweleeren*.

En zoo ging het spel voort.

Kon de speler die alreeds eens gewonnen had een tweede maal *potten*, dan had hij het recht een der spelers aan te duiden, die zijn inzet moest verdubbelen, indien hij een tweede maal won, verloor hij dan kwamen *zijn* tien pootjes weer in het spel.

Een derde geval kan zich voordoen: wanneer twee spelers den pot eischen. Dan zegt de tweede speler tegen den eerste: *ik konter u*, en dan gaat het spel tusschen de twee. Wie verliest verdubbelt zijn inzet.

Wiens pootjes het laatst in den pot bleven was de verliezer. En nu kwam het aangename van het spel; hij moest *gekneut* worden: op de toppen der samengebrachte vingers en duim van de een of ander hand kreeg hij van iederen speler vijf of tien slagen met een boek kaarten, zooveel als zijn inzet was.

Potje-pas was het lievelingsspel der kleine jongens; groote jongens versmaadden het wel niet, maar tegen één *Boer, boer, houtenen bak*, werden wel vijf *Potje-pas* gespeeld.

Het is lang, zeer lang geleden dat wij die spelen op straat niet meer gezien hebben. Over twintig jaar be kroop ons de lust de tijdstippen des jaars vast te stellen waarop de *straatspelen* hunne verschijning deden.

Twee jaar achter elkander, hebben wij gedurende heel den zomer de stad in al haar richtingen doorkruist en van de boven-

genoemde twee spelen, noch van *Sniep*, *snap snorium*, noch *Mietje-pakken* en *Zotje-jagen*, geen spoor gezien.

De loopspelen: *bare*, *kèkè*, *Rapen stelen*, *betsabbelinge*, waren noch te hooren noch te zien. Het drukke verkeer in onze straten liet van dan af deze spelen niet meer toe.

Van de springspelen vonden *Kruisthem-dijk* en *Kruisthem-voort*, nog eenige liefhebbers. Wij stelden dan ook de verschijning vast van een nieuw spel *Kruisthem-fixe*, dat we later zullen beschrijven.

Van de talrijke marbelspelen bleven er nog drie over: *putje rollen*, *putje schieten* en *wijske schieten*, en van de topspelen het spel met den kamptop.

Sic transit gloria mundi.

Gent.

DE 2e LANDDAG VOOR VLAAMSCHE FOLKLORE TE GENT

Op Zaterdag 27 en Zondag 28 November 1937

ALGEMEEN THEMA:

De verhouding van de folklore tot de andere Wetenschappen.

Zaterdag 27 November.

(Zaal van den Academischen Raad van de Rijksuniversiteit)

De Landdag wordt te 3 uur door den Heer Voorzitter Prof. Dr Paul De Keyser ingezet met het dankwoord tot de talrijke aanwezigen en in het bijzonder tot Meester Leonard Willems die namens de Kon. Vlaamsche Academie het congres zal volgen.

Lieten zich verontschuldigen de Heeren:

Prof. Dr. Harmjanz (Berlin), Dr. Roehr (Berlin), Drs J. Schepers (Munster), Dr. W. Roekens (Nijmegen), D. Wehrens (Amsterdam), Dr. P. J. Meertens (Amsterdam), D. V. d. Ven (Oosterbeek), Albert Marinus (Brussel), Prof. Dr. Grootaers (Leuven), Prof. Dr. Jan Gessler (Leuven), Jozef Cornelissen (Deurne), Fernand Van Es (Halle), Senatoren Achiel De Roo en Gustaaf

Gabriël (Gent), E. H. Gabriël Celis, Hector Gijselinck, Victor De Raedt, Prosper Luyckx (Gent), enz. Onmiddellijk daarna hield

PROF. Dr. PAUL DE KEYSER (Gent) een lezing over :
« DE FOLKLORE ALS WETENSCHAP EN ALS TOEGEPASTE WETENSCHAP »

Naast de wetenschappen, die sedert jaar en dag als volwaardig worden beschouwd, bekleedt de folklore nog maar een zeer ondergeschikte plaats. Nochtans twijfelt niemand aan de wetenschappelijkheid van de folklore, waarvan het doel hoofdzakelijk de kennis van de volksziel beoogt en derhalve van theoretisch en praktisch nut is voor allen, die geroepen zijn een leidende rol te vervullen in de maatschappij. Om die reden is het nuttig de verschillende wetenschappen te konfronteeren met de resultaten van het folkloristisch onderzoek. Vooroordeelen moeten worden weggeruimd en opheldering verstrekt waar op het gebied van de gepaste folklore. Hij herinnert dat ten gevolge van internationale kongressen in schier alle landen twee organismen werden gesticht, die elk hun eigen terrein van werkzaamheid op het gebied van de folklore hebben. In België bestaat sedert enkele jaren een dienst van den *vrijen tijd*, die zich beijvert de kultureele opvoeding van het volk te bevorderen en groote belangstelling heeft voor de folklore. Nochtans kan zulk een Dienst niet aan folkloristisch onderzoek doen. Deze taak moet voorbehouden blijven aan een bijzondere Commissie van vakgeleerden, die de dokumentatie op objektieve en onpartijdige wijze verzamelen. Dank zij het initiatief van den Minister van Openbaar Onderwijs, den Heer J. Hoste, werd thans ook een « Nationale Kommissie voor de folklore » gesticht, die deze taak op zich zal nemen.

Het doel van den Landdag is dus niet alleen de verhouding van de folklore tot de andere wetenschappen te bestudeeren, maar insgelijks onder folkloristen de mogelijkheden te bespreken van samenwerking tusschen de wetenschappelijke vorschers op het gebied van de volkskunde en de folkloristen, die de « volksverzorging » op het oog hebben door de toepassing van de folklore op het gebied van volksontwikkeling, volksletterkunde, volkskunst, volksdans en volkslied. Spreker hoopt dat deze landdag een mijlpaal moge zijn op den weg van erkenning van de folklore als nationaal belang.

Het woord wordt alsdan verleend aan :

Dr. HENRI NOWE Gent die spreekt over :
« GESCHIEDENIS EN FOLKLORE »

Spreker begint met enkele algemeene beschouwingen over de afbakening tusschen Folklore en Geschiedenis. Vervolgens behandelt hij de Folklore als hulp-wetenschap van de geschiedenis. De uitslagen der folkloristische opzoekingen zijn zooveel historische bronnen waarop de geschiedschrijver steunt voor het opmaken eener algemeene geschiedenis van het maatschappelijk leven en van de beschaving. Spreker geeft een reeks voorbeelden die dit punt verklaren zooals het ontstaan der legenden, de verspreiding der gewoonten en gebruiken enz. Spreker bewijst verder dat de kennis der geschiedenis een noodzakelijkheid is voor den folklorist, teneinde zijn bevindingen in de gepaste omgeving te kunnen plaatsen. Het zou overbodig zijn daarop aan te dringen ware het niet dat veel folkloristen, evenzoo als talrijke archeologen, een spijtige onwetendheid aan den dag legden.

Wordt de Folklore beschouwd als een hulp-wetenschap van de Geschiedenis, zoo kan deze op haar beurt aanzien worden als een hulp-wetenschap der Volkskunde. De historische feiten, alhoewel vlug vervormd, hebben een diepen indruk nagelaten in de verbeelding van het volk. Dit uit zich in allerlei anecdoten, legenden en liederen. Een letterkundige mode, een nationalistische beweging kunnen sommige feiten doen heropleven en aanleiding geven tot een nieuw folkloristisch leven. Voorbeeld : de voorvallen van 1302, de roman van Conscience « De Leeuw van Vlaanderen ».

De groote mannen hebben steeds een welkome gading gevormd voor de Folklore. De legende en de verbeelding van het volk maakten er zich van meester, vervormden de historische waarheid. Voorbeeld : Karel de Groote en zijn legende in de Maasvallei. Spreker behandelt verder twee mannen die diepe sporen nalieten in de herinnering van het Volk : Keizer Karel en Napoleon. Hij bespreekt de legenden, anecdoten, liederen en volksprenten die van deze twee groote helden maken.

Drs Karel Peeters (Antwerpen)

laat uitschijnen dat in andere gewesten van ons land in de Kempen b.v. buiten Keizer Karel en Napoleon ook andere personages uit de geschiedenis invloed gehad op de vertellingen en liedjesschat zoo onder meer de zoon (Koning van Rome) van

« Napoleon den Grooten », Willem II, de Wandelende Jood. In Rusland neemt Lenin hun plaats in. Dat is volgens hem wel de psychologische kant van het vraagstuk.

Prof. Dr. P. De Keyser (Gent)

bedankt Dr. Nowé en vindt het geheel verstandig een paar typen te hebben aangehaald om de mentaliteit van het volk te doen uitschijnen. Het volk heeft gauw vergeten wat het geleden heeft.

Spreeker heeft aangetoond dat de methoden gebruikt voor geschiedenis dezelfde zijn als voor Folklore nochtans zijn de doeleinden verschillende: geschiedenis toont aan wat « geworden » is, folklore « hoe het volk reageert op de feiten ».

Daarna komt de beurt aan

PROF. Dr. EG. J. STRUBBE (Brugge) die handelt over :

« FOLKLORE EN RECHT »

De regels die de sociale gedragingen van den mensch bepalen, kunnen in vier groepen ingedeeld worden: gebruiken, die in het verleden hun karakter van gebruik standvastig bewaren, gebruiken die aan verdwenen rechtvoorschriften beantwoorden, rechtsvoorschriften die vroeger het karakter van een gewoon gebruik hadden en eindelijk rechtsvoorschriften die eveneens in het verleden een rechtskarakter bezaten.

De verhouding tusschen Folklore en Recht wordt bepaald door de studie van de tweede en derde groep. Een sociale gedraging die van rechtsvoorschrift tot gewoon gebruik wordt, ondergaat een verzwakking: ze blijft zeer dikwijls als een fossiel voortbestaan. De studie ervan wordt reeds zeer vroeg door de Folklore ondernomen, doch eerst in de laatste jaren werden deze gebruiken ook door de rechtsgeschiedenis min of meer stelselmatig in bewerking genomen. In Frankrijk moeten de werken van E. Jobbé-Duval, zekere studies van P. Hardier en E. Chénon als verdienstelijke aanwinsten, niet het minst om hun methode, vermeld worden, terwijl ook in Duitschland en wel op de eerste plaats door E. von Künsberg (Rechtliche Volkskunde, 1936) baanbrekende arbeid werd gedaan. In Nederland moeten vermeld worden de artikels van Mr. Van Kuyk in het Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis van Leiden. Al deze studies uitgaande van rechtshistorici toonen duidelijk het groote nut van de folklore als hulpwetenschap voor de Kunstgeschiedenis en wel wat de opheldering van verdwenen

rechtsinstellingen door hun overblijfsels in de Volksgebruiken betreft.

Bovendien is de studie van de gebruiken die rechtsvoorschriften hebben doen ontstaan voor de rechtsgeschiedenis onmisbaar. De werken van K. von Amira over het handgebaar in den Saksenspiegel, de stap in het recht en woord over de Germaansche doodstraffen hebben dit op schitterende wijze aangetoond. Ook voor de uitleg van de oorsprong van bepaalde rechtsinstellingen is de studie van de folklore noodzakelijk.

Onder twee opzichten moet de folklore als hulpwetenschap dienen aan de Rechtsgeschiedenis verleen, enerzijds door in de bestaande volksgebruiken de overblijfselen van verdwenen rechtsinstellingen aan te toonen, wat de beteekenis van die rechtsinstellingen zal helpen omschrijven, anderzijds door met de oude volksgebruiken rekening te houden wat de oorspronkelijke beteekenis van de daaruit ontstane rechtsinstellingen betreft. Onder beide opzichten is een samenwerking tusschen folklore en rechtsgeschiedenis vereischt en kan ze in de toekomst nog vele duistere vraagstukken oplossen.

Prof. Dr. Paul De Keyser wenscht spreker van harte geluk met zijn prachtige en leerrijke uiteenzetting.

Als laatste spreker van dezen eersten dag komt

PROF. Dr. A. J. J. VAN DE VELDE met
« NATUURWETENSCHAP EN FOLKLORE »

J. B. van Helmont (1577-1644) is de schrijver van het merkwaardig boek « DAGERAAD » verschenen in 1659 te Amsterdam en in 1660 te Rotterdam.

De archeus is de algemeene kracht die het lichaam van het levend wezen doorwandelt, die heerscht over plaatselijke krachten, blas genoemd. Archeus en blas vormen de fermenten die als prikkels werken ; dit komt in het kader van de moderne enzymenleer. Tegenover Aristoteles, dien hij moedig durfde bestrijden, spreekt van Helmont zich uit voor twee hoofdelementen : water en lucht.

De gassen worden heden gemakkelijk bestudeerd, dank aan de methoden door van Helmont beschreven ; het woord gas (uit chaos) wordt door hem voor de eerste maal gebruikt. Verder doet van Helmont de eerste echte physiologische proef over plantenkunde, hij gebruikt gewichten bij kwantitatieve onderzoekingen, en hij bestrijdt de gedachten van Paracelsus.

Wel heeft hij geschreven dat muizen door zelfwording kunnen ontstaan, maar bij die gelegenheid heeft hij het concept « ferment » duidelijk tot stand gebracht. Belangrijke mededeelingen over dien grooten geest werden in 1933-1934 in Folklore Brabançon opgenomen.

Kenelm Digby (1603-1665) heeft zich beroemd gemaakt met het poeder van sympathie onder het volk te doen kennen, ter genezing van wonden. Dat poeder, bestudeerd in « Theatrum Sympaticum », bestaat vooral uit kopersulfaat dat op afstand zou werken. De wonden moeten zindelijk worden gehouden en de verbanden met bloed en etter bewaard in een vat met het poeder. De uitlegging van die werking op afstand, door een soort terugkaatsing is eigenaardig; maar Digby leerde de wonden met versche en zuivere banden te behandelen en op deze wijze de besmetting te bestrijden.

In het werk van Helmont leeft de kern van onze moderne physiologie, chemie, geneeskunde; uit het werk van Digby stralen de materialisatie van de energie uit het uiteenvallen van de stof en de eerste begrippen van de hygiene.

De voorzitter dankt Prof. Dr A. J. J. Van de Velde voor zijn goed gedocumenteerde mededeeling en voegt erbij dat hij bewezen heeft dat Wetenschap van een zeker tijdstip later Folklore kan worden en dat de kennis van de Wetenschappelijke werken uit het verleden voor de Folklore van het grootste belang kan zijn.

De tijd te ver gevorderd zijnde wordt besloten de spreekbeurt van den Heer Clem. Victor Trefois tot den volgenden dag te verschuiven te meer daar de Heer Prof. Jan Gessler, door familieaangelegenheden weerhouden, waarschijnlijk niet zal kunnen optreden.

Na een bezoek aan het Museum voor Folklore onder leiding van den Heer Julien Boes, conservator, en het traditioneele « Pintje dek! » had in het St. Joristghof een bonte avond plaats.

Een folkloristisch avondmaal (Gentsche Hutsepot en bloedworsten met appelmoes), een humoristisch jaarverslag met lichtbeelden door den Heer Boes, een puik zang en muziekgedeelte met Mevrouw en Mijnheer Robert Dierick (Stadsbeiaardier) en de Heeren R. De Groote, Cam. Haerens en Julien Boes, en een danspartijtje maakten dezen bonten avond buitengewoon aangenaam.

Er werden ook een viertal prachtige draadpoppen (marionnetten gratis onder de aanwezigen verloot. Wij moeten hier Me-

vrouw en Julien Boes gelukwensen, zij hebben namelijk ware juweeltjes van poppen vervaardigd.

Zondag 28 November 1937.

(Auditorium van het Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde der Rijksuniversiteit).

Bij de opening van den tweeden zitdag verontschuldigt de Voorzitter Prof. Dr. Jan Gessler, Dr Lucien Crick, Mevrouw Dr. Van Kenhove, Dr. Herman Thiry en Drs Richard Van Kenhove weerhouden aanwezig te zijn.

Daarna verleent hij het woord aan :

Drs WALTER WEYLER (Antwerpen) :
« MUZIEKWETENSCHAP EN FOLKLORE »

Onder al de problemen gesteld door deze verhouding is er één dat tot hiertoe overheerscht : dat van volkslied en volkszang.

De volksliedstudie ontleent haar methode aan de muziekwetenschap, anderzijds vormt de volksliedstudie van muzikaal standpunt uit een onontbeerlijk element in de muziekeschiedenis.

Spreeker wijst op de noodzakelijkheid de opzoekingen van de volksliedern systematisch in te richten, deze melodieën te catalogeeren, te ordenen. De gramfoon kan hierbij onschatbare diensten bewijzen.

Spreeker onderzoekt hoe het volkslied in dienst staat van de vergelijkende muziekstudie (Fleischer, von Hornborstel, Van Duyse) ; van de psychologie (Stumpf, Buecher, enz.).

De nieuwe opgave, aldus besluit hij zijn referaat, moet naar het voorbeeld van Pollmann niet het gemeenschappelijke maar wel het essentieel-onderscheidende opgezocht.

Prof. Dr. Paul De Keyser :

Wij gaan allen akkoord met de thesis door Drs W. Weyler verdedigd. Het is een zeer gewichtige bijdrage des te meer merkwaardig omdat Drs Weyler nieuwe wegen opgaat net als Pollman.

Ik neem de gelegenheid te baat om eenige inlichtingen te verschaffen over den stand van de Volksliedstudie in Vlaanderen door de «Nationale Commissie voor studie van het Volkslied » die na een periode van « academische » besprekingen haar werking naar buiten begon met een enquête. Dertig duizend exemplaren van een vragenlijst werden rondgestuurd en het resultaat was verbluffend. Thans is men aan het uitgeven der liederbundel : na « Chan-

sons Condrugiennes » komen de « Limburgsche Volksliederen » van Lambrecht Lambrechts aan de beurt en de uitgave van de verzameling Bols (door E. H. Nuyts) wordt in het vooruitzicht gesteld.

Alsdan komt de

HEER Drs KAREL C. PEETERS (Antwerpen)

aan de beurt met

« PSYCHOLOGIE EN FOLKLORE »

Folklore en Psychologie hebben een gemeenschappelijk studie-object. Men heeft wel eens de Folklore aanzien als een onderdeel der Psychologie.

In den ontwikkelingsgaang van beide geesteswetenschappen zijn aanknoopingspunten aan te wijzen, die kenschetsend zijn voor de wederkerige beïnvloeding: o.m.: Het ontstaan der « Volkpsychologie » (Lazarus en Steinthal) valt samen met de proclamatie van Riehl, waarin de volkskunde tot zelfstandige wetenschap verheven wordt (1860); het « Zeitschrift für Volkspsychologie » wordt in 1890 « Zeitschrift für Volkskunde »; Wundt komt langs de Zwitsersche Folklorist Hoffmann-Krayer (1902) enz.

Beide wetenschappen worden beïnvloed door dezelfde stroomingen en door de nieuwe wetenschappen (inz. ethnologie en sociologie). Terwijl de folklore rekening houdt met de structuur-opvatting, komt F. Krueger tot de conclusie, dat zijn psychologie der gemeenschap het typische volksche element niet uit het oog mag verliezen. De leuze « terug tot Riehl » vindt weerklink bij de psychologen.

Thans zijn vrijwel alle wetenschappelijke beoefenaars der Folklore akkoord om een psychologische behandeling van het Folkloristisch materiaal als onontbeerlijk te aanzien. Hoe kan men ook het typische het karakteristieke van een volk, het volkskarakter, kennen zonder tusschenkomst der psychologie?

Als we het folkloristisch materiaal van uit psychologisch standpunt beschouwen, komt de noodzakelijkheid van die behandeling duidelijk tot uiting. Maar omgekeerd moet worden erkend, dat de psychologie daardoor ten zeerste wordt gediend. Dit wordt met voorbeelden nader toegelicht. Zoodat we mogen besluiten tot wederkerige hulpverlening, met inachtneming van de zelfstandigheid van beide wetenschappen.

Prof. Dr. Paul De Keyser :

Drs Peeters deed goed met Riehl te beginnen omdat hij wel als de grondlegger der wetenschappelijke volkskunde moet worden be-

schouwd. Hij dankt spreker omdat hij wel heeft aangetoond dat ook inzake theoretische Folklore Vlaanderen mede vooruitgaat en dat op dit gebied nu ook vasten voet verkregen werd.

Drs Karel Peeters (Antwerpen)

Samenwerking van allerlei wetenschappen is noodig om de Folklore te helpen tot het oplossen van allerlei vraagstukken, maar het is noodig aan te toonen dat Folklore en Psychologie twee verschillende wetenschappen zijn.

Daarna verleent de voorzitter het woord aan

DR. MED. A. F. C. VAN SCHEVENSTEEN (Antwerpen)
met als onderwerp :

« GENEESKUNDE EN FOLKLORE »

De betrekkingen tusschen folklore en geneeskunde zijn zeer talbaar. Ook kan dit vraagstuk onder menigvuldige punten beschouwd worden : men vernoeme alzoo : De indeeling der volks-geneeskunde in empirische en mystieke geneeskundige folklore, hare beoefenaren, hare ikonografie, hare toekomst, haar noodwendige en dringende aanpassing aan de huidige sociale-economische toestanden en landelijke aangelegenheden, hare volledige kritisch-historische ontwikkeling, enz, enz... hetgeen een verbazend uitgestrekt programma zou zijn.

Om zulks te verwezenlijken, en dit is de conclusie van den voordrachtgever, is een menschenleven te kort ; dit vergt de samenwerking van geleerden van allen aard en van alle gewesten, die van den nederigen doch plichtbeseffenden armen dorpschoolmeester, als deze die gaat langs den noesten plattelandsgeneesheer, naar den ethnoloog, den taalkundige, den toponymist, den historicus, ja zelfs den geestelijke en godsgeleerde.

Ook heeft hij zich moeten beperken tot een vluchtig onderzoek der bronnen der volks-geneeskunde en de wederzijdsche betrekkingen tusschen haar en de wetenschappelijke heilkunst.

Zoo onderzocht hij beurtelings den toestand in het praehistorisch tijdvak, in het voorgrieksche tijdperk, de leer der Hippokratische school, die een groote invloed steeds zal blijven behouden op de volks-geneeskunde. Snel gaat hij over tot den rol die de monniken-heilkunde in de Middeleeuwen te beurt viel, om tot een kort overzicht der bronnen der toenmalige en hedendaagsche volks-geneeskundige literatuur over te gaan en te besluiten met eene « balans » van hetgeen beide heilkunden onderling elkander verschuldigd zijn.

Prof. Dr. Paul De Keyser :

Wij zijn ten uiterste gelukkig een wetenschappelijk man als Dr. Med. Van Schevensteen gehoord te hebben en zijn hem zeer dankbaar voor zijn prachtige uiteenzetting.

CLEM. V. TREFOIS (Ledeberg)

handelt alsdan over :

« BOUWKUNDE EN FOLKLORE »

Het was een prachtige confrontatie met tal van lichtbeelden geïllustreerd.

Prof. Dr. Paul De Keyser : De lof van Heer Trefois is niet meer te maken : Hij heeft op het gebied van wetenschappelijk onderzoek der plattelandsbouwvormen meer dan gewone verdiensten en hij staat als specialist in de kennis van plattelandsarchitectuur tot ver buiten onze grenzen hoog in aanzien. Wij danken hem zeer voor zijne zoo interessante als leerrijke mededeeling.

HET LANDDAGBANKET. In het St Joristghof.

Dit mag als buitengewoon geslaagd worden bestempeld.

Goed verzorgde spijkskaart en lekkere dranken. Er ontbraken ook geen heildronken noch speeches. De Voorzitter Prof De Keyser dankte de sprekers, de vertegenwoordigers der groepeerings van Brugge en Deinze, van de Kempische Congressen, van Antwerpen en van West-Brabant. Hij maakte den lof van de H.H. Cl. Trefois, penningmeester, Julien Boes conservator en Lode Verlodt, secretaris die hij de spullen van dezen 2en Landdag noemde.

Hij herinnerde aan een der wenschen tijdens het vorig Congres gestemd waarvan de voornaamste in vervulling is gegaan : de Nationale Commissie van Folklore is ingesteld en de Heer Voorzitter biedt de benoemde leden zijn gelukwenschen aan. Aan den Heer Minister van Openbaar onderwijs werd te dier gelegenheid het volgend telegram van bedanking gezonden :

Minister J. Hoste Brussel

De Bond van Oostvlaamsche Folkloristen in Landdag vergaderd brengt U hulde voor prachtig initiatief van Nationale Commissie van Folklore en verwacht heilzame uitslagen van hare werking op folkloristisch gebied.

De Voorzitter
Prof. De Keyser

Hij dankt daarna de pers voor hare belanglooze en gewaardeerde medewerking en drinkt op het verder succes van de zoo goed ingezette Landdag.

Heer Karel C. Peeters (Antwerpen) bracht namens de Kempische Congressen voor geschiedenis en folklore hulde aan de organisators van den Landdag en bijzonderlijk aan den Voorzitter.

Hij noodigt de Oostvlaamsche Folkloristen uit op een bezoek aan de Kempen waar ze gul zullen ontvangen worden.

Heer Verwaetermeulen (Brugge) namens de Westvlaamsche Folkloristen dankte voor de hulp, die zij bij het oprichten eener gelijkaardige vereeniging van den Bond der Oostvlaamsche Folkloristen mochten ondervinden. Hij dankt ook voor de gulle ontvangst en verklaart zich tot wederdienst bereid.

Prof. Dr. Fr. Olbrechts (Wezembeek) sloot zich namens den Kring van West-Brabant aan bij de hulde aan de inrichtende vereeniging in haar bestuur gebracht. Hij protesteert tegen de afwezigheid van Dr. Jan Grauls die beter zou gezegd hebben wat te zeggen was, wenscht de Folklore wetenschap geluk met de oprichting der officieele Commissie. Maar drukt zijn spijt uit dat men voor de Landdag geen spreekbeurt heeft voorzien voor de « Culinaire » wetenschap.

Heer Juul Pieters (Cherskamp) als lid van het eerste uur van den Bond, stipt aan dat nog nooit het Wetenschappelijk peil van een Landdag zóó hoog had gestaan als nu het geval was en brengt hulde aan het bestuur en in 't bijzonder aan de inrichters.

Heer Pol Anri (Gent) sprak namens de pers een luimig en goedmoedelijk woord waarin Humor, Folklore, Cultuur en Wetenschap goed samen werden gebracht.

Hij dankte voor al het mooie dat hij tot nu toe mocht genieten.

De namiddagzitting ving met wat vertraging aan en de Voorzitter gaf onmiddellijk het woord aan

PROF. DR. FRANS OLBRECHTS (Wezembeek)
welke sprak over :

« ETHNOLOGIE EN FOLKLORE »

Spreker eischt voor ethnologie en sociologie het voorrecht op het nauwst in verband te staan met de folklore. Veel materiaal komt in aanmerking voor deze drie wetenschappen tegelijk. De folklore wordt anders naarmate ze door ethnologen en sociologen behandeld wordt.

Voor elk der disciplines is het gebied beperkt gebleven tot de geestelijke uitingen. Veel ander materiaal is niet vergeleken geworden. De folkloristen moeten kennis nemen van het feitenmateriaal der ethnologie en omgekeerd moeten de ethnologen rekening houden met de resultaten door folkloristen geboekt.

Spreker toont het gelijkaardige aan van het materiaal der beide wetenschappen aan de hand van enkele voorbeelden o.m. de groote familie, het gildenwezen als mannenbond of belangengemeenschap, sociale sancties in het volksgeloof, de inwijdingsplechtigheden bij zeevisschers, studenten enz.

Overgaande tot de stoffelijke uitingen vergelijkt spreker de Kunst de primitieven en de volkskunst, die opvallende overeenkomst vertoonen.

De ethnologen missen punten van vergelijking indien ze geen oog hebben voor de folklore zegt hij.

De overeenkomst in de samenwerking tusschen beide wetenschappen moet zich ook toonen in de methode. De ethnologie stond veel meer onder den invloed van de natuurwetenschappen dan de Folklore die al vroeg in handen viel van filosofen, philologen en historici.

Het verschil tusschen ethnologie en folklore moet er zijn om de verdeling van den arbeid mogelijk te maken.

Ten slotte worden door spreker twee bepalingen van de folklore gegeven waaruit men zou kunnen besluiten dat de folklore ofwel het traditioneele in het volksleven bestudeert ofwel de ethnologie is van het eigen volk.

De Voorzitter dankt Prof. Dr. Olbrechts voor zijn bijzonder knappe mededeeling. Hij wijst op de groote verdiensten van deze jonge geleerde die vorig jaar in Amerika als ruilprofessor heeft gedooceerd en Vlaanderen en onze Gentsche Universiteit tot eere strekt. Hij huldigt hem als een speciaal bevoegd ethnoloog die tevens open oog heeft voor de Folklore.

De volgende lesgever is

PROF. Dr. MAURITS VERDONCK (St Amandsberg)
die handelt over :

« LICHAMELIJKE OPVOEDING EN FOLKLORE »

Een wetenschap streeft wel bepaalde doeleinden na :

Deze der lichamelijke opvoeding zijn, 1. Gezondheid ; 2. Bewoud ; 3. Wederstaanbaarheid ; 4. Kracht ; 5. Schoonheid.

De middelen ter verwezenlijking daarvan zijn : 1. Houding ;
2. Beweging.

De lichamelijke opvoeding doet beroep op medewerkers : Medici, Wetenschappers, Kunstenaars, Folkloristen, Opvoeders, Sociale werkers, Sportmensen.

In de Folklore, aldus spreker, vindt de lichamelijke opvoeding haar merkwaardigste bronnen van Kunstbeweging en Luim.

Na zijn zeer merkwaardige uiteenzetting vergastte hij de aanwezigen op eenige uitvoeringen van lichaamsoefeningen aan de folklore ontleend. Uitvoerders waren eenige leden der welgekende turnvereniging « Ganda » die onder de kundige leiding van Prof. Verdonck staat.

Leider en uitvoerders werden langdurig toegejuicht en door den voorzitter op de meest hartelijke wijze gelukgewenscht en bedankt.

Als laatste spreker kwam *HEER JULIEN BOES* (Gent) aan het woord.

Hij handelde over :

« MEKANIEK EN FOLKLORE »

Spreker vangt aan met enkele beschouwingen over experimentele bevindingen die van generatie tot generatie overgeleverd werden. Merkwaardige vaststellingen kunnen worden gedaan naar gelang het vernuft van den landbouwer of vakman.

In ieder bedrijf zijn twee soorten bewerkingen vast te stellen door spreker genoemd : *positieve* en *negatieve*, voor zoover zij aanleiding geven tot mekaniseering of niet.

Spreker onderzoekt een reeks positieve bewerkingen zoals het maaien, het zaaien, het eggen, het keernen, het ploegen enz. Hij gaat de bijzonderheden van iedere bewerking na en bepaalt de toepassing van de mekaniek.

Vervolgens komt de beurt aan de negatieve bewerkingen die zoo speciaal zijn dat, tot hiertoe, de werktuigkunde er geen vat op gekregen heeft. Als voorbeelden worden aangehaald : het uitroeien van onkruid (wieden), het beetensteken enz.

Spreker besluit met de vaststelling dat de werktuigkunde veel aan de Folklore zal te danken hebben wanneer deze de positieve bewerkingen beschrijvend zal vastgelegd hebben.

De Voorzitter had een vriendelijk dankwoord voor den Heer Boes in wien hij den toegewijden conservator van ons prachtig Folkloremuseum huldigde.

WENSCHEN VAN DEN TWEEDEN LANDDAG.

De Heer Voorzitter stelt voor dat vanaf volgend congres ook een afdeeling voor « toegepaste Folklore » zou ingericht worden.

Na een korte bespreking wordt zulks in principieel aanvaard.

Heer Maurits De Meyer en Prof. Dr. Olbrechts spraken zich uit voor het instudeeren van één bepaald punt. De laatste zag liefst een onderwerp uit de stoffelijke folklore genomen. De Heer Boes zag liefst beiden totaal gescheiden dit om geen verwarring te verwekken. Heer Verlodt ziet maar een bezwaar in het bespreken van één punt, zoowel voor wat wetenschappelijke maar ook en vooral wat stoffelijke folklore aangaat; dit is de noodige specialisten te vinden die een spreekbeurt zouden aannemen.

De volgende wenschen worden met algemeene stemmen uitgedrukt :

De Tweede Landdag van den Bond der Oost-Vlaamsche Folkloristen, gehouden te Gent op 27-29 November 1937, stelt met voldoening vast dat één van de wenschen op den Eersten Landdag uitgebracht n.l. de stichting van een Nationale Commissie van Folklore, door een initiatief van den heer J. Hoste, Minister van Openbaar onderwijs, thans in vervulling is gegaan, en verwacht heilzame gevolgen van de werking van deze officieele commissie voor de folkloristische beweging in ons land.

De Bond neemt zich voor te ijveren voor reeds vroeger geopperde, maar nog niet vervulde wenschen, als daar zijn :

1. het instellen van leerstoelen of volwaardige leergangen van folklore aan de Belgische Universiteiten ;

2. het inrichten van leergangen van folklore in het Normaal onderwijs ;

3. het samenwerken van verschillende Bonden tot het beleggen van Volkskunde-Dagen, waar ook de organismen van toegepaste folklore, zoals de V.I.V.O. (Vlaamsch Instituut voor Volksdans en Volksmuziek), de organismen, die belang stellen in folklore, zoals de officieele dienst van den Vrijen Tijd, (Hooge Raad van Volksoepvoeding en de Jeugdherberg-centrale enz.,) zouden worden uitgenoodigd.

4. het samenstellen van den Atlas der Vlaamsche Volkskunde uit te voeren onder leiding van de nieuwe Nationale Commissie voor Folklore in gemeen overleg met een eventueele officieele Nederlandsche Volkskunde-Atlas-Commissie ;

5. het opstellen van een bibliografie van de Vlaamsche folklore aansluitend bij de « Internationale Bibliografie » van Prof. Hoffman-Krayer (thans Dr. P. Geiger) ;

6. het in voeling blijven met de internationale folkloristische beweging van de « International Association for European Ethnology and folklore » (tijdschrift Folk) en de « Internationale Congressen » (Office de documentation folklorique te Parijs) ;

7. het stichten van een Commissie voor folkloristische bescherming in navolging van de Commissies tot bescherming van Monumenten en Landschappen en van Natuur- en Stedenschoon.

De Heer L. Verlodt brengt hulde aan den Heer Prof. Dr. De Keyser om de uitstekende en kiesche wijze waarop hij deze prachtige en welgeslaagde dagen heeft geleid.

De Voorzitter wordt daarop langdurig toegejuicht.

In zijn slotwoord dankt Prof. Dr. Paul De Keyser voor de hem gebrachte hulde maar ook nogmaals de bevoegde en talentvolle sprekers, de nog talrijke toehoorders en wenscht eenieder tot weersiens ter gelegenheid van den volgende Landdag.

De sekretaris,
Lodewijk Verlodt

ALGEMEENE JAARLIJKSCHE VERGADERING VAN ZONDAG 12 DECEMBER 1937

Lokaal : Leeszaal van het Stadsarchief
Abrahamstraat 13 Gent

AGENDA

1. Openingsrede van den Voorzitter Prof. Dr. Paul De Keyser. Lezing « De Strandvisserij aan de Vlaamsche Noordzeekust » (met lichtbeelden).

2. Jaarverslag van den Sekretaris.

3. Jaarverslag van den Penningmeester. Rekening 1936. Begroeting 1938.

4. Verkiezing van vijf beheerders in vervanging van de HH. Prof. Dr. Paul De Keyser, Jan Victor De Raedt, Prosper Luyckx, Dr. Gust Thiry en Adolf Woedstad uittredend en herkiesbaar.

5. Lezing door Meester Jozef Vermeulen « Jacob van Artevelde in de Folklore. »

De zitting werd te 10 u. onder voorzitterschap van Prof. Dr. Paul De Keyser, voorzitter, geopend.

Na een woord van dank tot de aanwezingen voor de goede opkomst verontschuldigde hij Mevrouw De Keyser-Buysse, de H.H. Senatoren De Roo en Gabriels, Prosper Luyckx, Dr. G. Thiry, Taelman, Dr. Meertens (Amsterdam), Dr. Rouckens (Nijmegen), S.L.D. Wehrens (Amsterdam), Drs Walter Weyler elders weerhouden .

Hij sprak over de welgeslaagde Landdag van 27 en 28 November 1937 en hield daarna een leerrijke lezing over :

De Strandvisserij aan de Vlaamsche Noordzeekust in 't bijzonder aan de Westkust.

Aan de hand van een keus van lichtbeelden schetst spreker ons 1° den taalkundigen toestand van het West-Vlaamsch tusschen Nieuwpoort en De Panne ; 2° het uitzicht van Duinland en Polders ; 3° de behuizing van duin en polder ; 4° de samenstelling van de bevolking.

De tegenwoordige bevolking leeft hoofdzakelijk van den landbouw, ook in de duinstreek, niettegenstaande de ontwikkeling van het badleven sedert 1900.

De beroepsvisschers of zeevisschers zijn sterk in aantal verminderd sedert het voorval der Yslandvisserij in 't Duinkerksche, maar de strandvisschers zijn integendeel nog zeer talrijk.

Spreker verdeelt de strandvisserij in :

3° Sleepnetvisschers. 2° Steeknetvisschers. 1° Kordeelvisschers.

Deze laatsten zijn visschers te voet en te paard.

Hij heeft meer in 't bijzonder de laatste kategorie bestudeerd en is tot de slotsom gekomen dat de paardvisschers geen visschers zijn, maar kleine boeren, die als nevenbedrijf het visschen te paard uitoefenen.

Ten slotte beschreef spreker het alaaam bij het strandvisschen.

Het is zeer primitief en tevens vernuftig.

Een vergelijkend onderzoek zou wellicht, behalve gelijkaardige agrarische sociale verhoudingen, oude kultuurstromingen aanwijzen.

De Heer Verlodt dankt de voorzitter voor zijne mededeeling en verzoekt hem zijn handschrift voor opname in Oostvlaamsche Zanten te willen afstaan. Hij droeg dan als volgt het jaarverslag voor.

Mevrouwen, Mijnheeren,

Daar er nog veel werk af te leggen valt en den tijd vordert zal ik U een lange, vervelende, tirade sparen en U een soort resumé-verslag voordragen :

1. Niettegenstaande eenige ontslagen is ons ledental er flink op vooruit gegaan. Dat is een eerste verheugende bestatiging.

2. Oostvlaamsche Zanten verschijnt sinds het begin van het jaar op minstens 32, beter gevulde, blz. en is dus meer dan verdubbeld. Het is goed geïllustreerd en onder dit oogpunt ook verbeterd.

3. Het Museum is weer verrijkt met eenige mooie voorwerpen waaronder vooral het prachtig miniatuur-koopvaardij-schip « Ville de Gand » en een eenige collectie tellooren, gift van den Heer de Pelichy.

Wij hopen aanstaande jaar bij machte te zijn eenige maketten van hoeven met plattegronden, naar teekeningen en opmetingen van den Heer Trefois te kunnen opstellen zoo wij, zooals beloofd, eene flinke tegemoetkoming van het Ministerie van Openbaar Onderwijs ontvangen. Zulke verzameling zou eenig zijn in West-Europa.

4. De vertooningen van poppespelen, gedurende de Gentsche feesten beleefden het gewoon succes en op 14 Augustus heeft het Spelleke van de Muide de Gentsche Weesjongens en Meisjes op een galavertooning vergast. Zij speelden belangloos, Heer Ryse-naer zorgde gratis voor de zitplaatsen en Mevrouw Julien Boes voor de uitgedeelde « snoep ». Dank aan allen !

5. Er grepen dit jaar slechts twee uitstappen plaats en er was minder belangstelling dan gewoonlijk. De getrouwen werden echter beloond, want vriend Trefois had er voor gezorgd : beide reisjes waren puik !

6. Acht onzer leden werden benoemd tot leden der Nationale Commissie voor Folklore (Vlaamsche Afdeeling) : Het zijn de H.H. Prof. Dr. Paul De Keyser, als ondervoorzitter, Dr. Lucien Crick, Maurits De Meyer, Prof. Dr. Kan. De Vis, Prof. Dr. Jan Gessler, Dr. Jan Grauls, Prof. Dr. Eg. Strubbe en Clemens Trefois.

7. De subsidie door het Ministerie van Openbaar Onderwijs aan onzen Bond verleend werd verdubbeld. Ook van de Provincie mochten wij dit jaar eene tegemoetkoming in ontvangst nemen.

Voor het Museum werd ons, zooals gezegd, een degelijke toelage beloofd. Ik neem hier de gelegenheid te baat om hulde te brengen aan de H.H. Volksvertegenwoordiger Mariën en Senatoren De Roo en Gabriël die ons met raad en daad hebben bijgestaan toen het er op aan kwam den Heer Minister van O. O. te overtuigen van de billijkheid onzer vraag om subsidie.

Ook onze beide medeleden de H.H. Jules Mahy en Henri Bernard de Tracy zijn wij zeer dankbaar voor hunne tusschenkomst in den Provincieraad.

8. In tegenstelling met hetgeen ik verleden jaar mededeelde kunnen wij de twee stichtingen van onzen Bond : het Alfons De Cockfonds en de Commissie voor Opzoekingen in de Provincie terug inschakelen. De betere tijden waarvan ik alsdan sprak zijn aangebroken en onze penningmeester zal U wellicht mededeelen wat wij zinnens zijn reeds van af 1938 te doen.

Het ziet er rooskleurig uit en wij kunnen gerust onze werking uitbreiden.

* * *

Op 6 Augustus l.l. werd ons een onzer medewerkers ontruikt namelijk Rechter Jules Frère uit Tongeren, waarvan in het laatste nummer van O.Z. een knappe studie verscheen « Steengroei als animistisch element » dat hij vóór zijn overlijden voor ons tijdschrift had gereed gemaakt.

Hij ruste in vrede !

* * *

Ik zou U nog kunnen spreken over onze zoo welgeslaagde 2e Landdag voor Folklore maar daarover zal een uitvoerig verslag, op tijd en stond, in ons tijdschrift verschijnen.

Ziedaar, Mevrouwen en Mijnheeren, een kort overzicht van ons Bondsleven gedurende het jaar 1937 en ik sluit met de hoop dat wij U a.s. jaar nog heel wat meer zullen te vertellen hebben.

De heer penningmeester Clemens V. Trefois zette dan den financiële toestand als volgt uiteen :

VERSLAG OVER HET DIENSTJAAR 1936

Toelage van de regeering	2500.00 fr.
Bijdragen leden en beschermleden	2688.00
Buitengewone ontvangsten	1516.00
Verkoop van verschenen nrs. Oostvl. Zanten	76.00
<hr/>	
<i>Uitgaven :</i>	
Tekort vorig jaar	499.70 fr.
Drukkosten Oostvl. Zanten	2396.50
Bureelkosten	490.65
Buitengewone uitgaven (propaganda enz.)	141.30
Alfons De Cockfonds	1000.00
<hr/>	
<i>Balans :</i>	
Op den gewonen dienst bedragen de ontvangsten	6780.60 fr.
De uitgaven beloopen	3528.15
<hr/>	
<i>Overdracht :</i>	3252.45 fr.

Punt 4 :

Verkiezing van vijf beheerders in vervanging van de H.H. Prof. Dr. Paul De Keyser, Jan Victor De Raedt, Prosper Luyckx, Dr. Gust Thiry en Adolf Woedstad uittredend en verkiesbaar.

Daar geen andere Kandidaten werden voorgedragen vraagt de Voorzitter de uittredende leden als verkozenen uit te roepen. Dit geschiedt dan ook onder handgeklap.

De Heer Voorzitter gaf alsdan het woord aan Meester Jozef Vermeulen welke sprak over *Jacob van Artevelde in de Folklore*.

Spreeker deelde mede dat het ontstaan van de heroïsche figuur van Jacob van Artevelde van betrekkelijk jongen datum was : pas honderd jaar geleden was Robert Cornelissen de eerste die Artevelde « uit graf deed opstaan »

In 1834 greep de eerste volkshulde plaats bij de verbouwing van zijn oude woning op de Kalanderberg en rond zijn eerste borstbeeld gemaakt en in den gevel aangebracht.

In 1845 eerste groote volkshulde dank zij de offervaardigheid van Lieven van Caneghem die een borstbeeld aan de stad schonk.

In 1863 eindelijk, na veel tegenwerking, officieële stadshulde bij het oprichten van zijn standbeeld op de Vrijdagmarkt. Van dat oogenblik af is de figuur van van Artevelde populair en is hij het symbool van Gent geworden.

Rond die verscheidene « beeldhouwkunstige » huldigungen ontstaat een Artevelde-litteratuur : Tooneelstukken, liederen en cantaten.

Opmerkenswaardig is dat zoo weinig prenten over van Artevelde of episoden uit zijn leven, op populaire wijze behandeld voorkomen.

Hij drukt den wensch uit dat bij de 600ste verjaring van Artevelde's verheffing hij ook populair worde herdacht, in lied en spel en dat hij bestendig dicht bij het volk zou worden gebracht door het inrichten in één onzer Musea van een Arteveldezaal.

Prof. Dr. Paul De Keyser maakte zich den tolk der toehoorders door den voordrachtgever te danken voor zijn boeiende « causerie » en hoopt dat hij ze tot een bijdrage voor Oostvlaamsche Zanten zal omwerken.

Deze belangrijke en welgeslaagde algemeene vergadering sloot te 12.15.

De Sekretaris
Lodewijk Verlodt

PRIJSVRAGEN 1938.

De bond der Oostvlaamschen Folkloristen schrijft dit jaar, ten laste van zijn ALFONS DE COCKFONDS, zijn driejaarlijksche prijsvragen uit.

Gevraagd wordt :

1° *Een in het Nederlandsch geschreven studie* geschikt om een nummer van Oostvlaamsche Zanten te vormen van ten minste 64 Blz. van 42 regels met 62 letterteekens, over

HOVEBOUW : Een bijdrage over de plattelandsche woning binnen de grenzen van het oude graafschap Vlaanderen.

Deze studie moet voorzien zijn van de noodige graphische documentatie.

2° *Een in het Nederlandsch geschreven studie* geschikt om een nummer van Oostvlaamsche Zanten te vormen van ten minste 64 Blz. van 42 regels met 62 letterteekens, over :

BEDEVAARTONDERZOEK : Een bijdrage over de geneesheiligen binnen de grenzen van het oude graafschap Vlaanderen.

Deze studie moet voorzien zijn van de noodige graphische documentatie (*).

Enkel handschriften, leesbaar geschreven of getypt, van nog niet uitgegeven studiën komen in aanmerking.

De schrijver zet zijn naam niet op zijn werk. Hij voorziet het echter van een kenspreuk die hij, met opgave van naam en woonplaats gesloten in een omslag met dezelfde spreuk als opschrijft herhaalt.

De manuscripten moeten vóór 31 December 1938 gestuurd worden naar Heer L. Verloot, sekretaris van den Bond der Oostvlaamsche Folkloristen, Zalmstraat 69 te Gent, onder vermelding : PRIJSVRAAG 1938 ALFONS DE COCKFONDS : HOVEBOUW of BEDEVAARTONDERZOEK

De uitgeloopte prijzen bedagen 1.500 fr. voor iedere prijsvraag.

In geval geen enkel werk aan de vereischten voldoet kan de jury aanmoedigingspremiën verleen.

De bekroonde werken worden het eigendom van den Bond der Oostvlaamsche Folkloristen die het recht ze uit te geven.

De beslissingen van de jury zijn zonder beroep.

(*) Reeds uitgeschreven in 1929. (cfr. « Oostvlaamsche Zanten », 4n Jaargang, Maart-April, blz. 48).

BOEKBESPREKING

CORNELISSEN JOZEF: *Nederlandsche Volkshumor op Stad en Dorp, Land en Volk, VIe deel. Nalezing en Iconographie, met talrijke illustraties naar oude spotprenten en moderne foto's.* — De Sikkel, Antwerpen, 1937. VIII + 256 blz. Prijs: 35 fr.

Toen in 1931 de grijze, maar steeds werkzame folklorist J. Cornelissen het Ve deel van zijn «Nederlandsche Volkshumor» liet verschijnen, dat bestond uit de analytische tafel, een register der aangehaalde plaats- en volksnamen, een register der spotnamen en de algemeene inhoudstafel, mocht dit standaardwerk als voltooid beschouwd worden. Vele folkloristen betreurden het nochtans dat schrijver de rijke iconographie van den Nederlandschen volkshumor verwaarloosd had in zijn eigen werk, wat de wetenschappelijke waarde ervan merkkelijk schaadde. Om die leemte aan te vullen en ook om het talrijke materiaal voor de vergetelheid te redden, dat hij in al de Dietsche gewesten met echt Benediktijner geduld blijft zanten, getrouw aan het motto van zijn boek: «Verzamelt de sprokkelingen, die overgebleven zijn, opdat er niets verloren ga», heeft J. Cornelissen deze mooi geïllustreerde «nalezing» uitgegeven. Zijn angstvallig streven naar volledigheid, kenteeken van een echt wetenschappelijken geest, verdient allen lof en de rijke oogst spotnamen, -gezegden, -rijmen en -vertellingen, dien hij ons nog in dit VIe deel biedt wekt onze bewondering op, maar getuigt tevens dat volledigheid op dit gebied niet te bereiken is, omdat de volkshumor een onuitputtelijke schepper is en springlevend blijft niettegenstaande den naar-ernstigen, prozaïschen tijd, waarin wij leven.

De firma De Sikkel verdient ook allen lof voor de stoffelijke verzorging dezer mooie uitgave.

F. VAN ES.

WETENSCHAPPELIJKE CONGRESSEN

22-24 April 1938 te Leuven.

AFDEELING VOLKSKUNDE

Zaterdag 23 April.

Voorzitter: Maur. De Meyer.

Maur. De Meyer: De huidige stand van de studie der bedevaarten.

Professor Dr. E. Strubbe: Boete- en rechterlijke bedevaarten in de M.E.

Professor Dr. Gessler: Verboden bedevaarten.

Professor Dr. P. De Keyser: De Visschersbedevaarten.

Drs. J. Verdoodt: De Paardenommegangen.

INHOUDSTAFEL

XIIe JAARGANG 1937

A. — OPSTELLEN VAN ALGEMEENEN AARD		blz.
Een gebed en een recept uit de 10e eeuw	(Prof. Dr. Jan Gessler)	1
Een gedicht op de sage van de grondloze put	(Prof. Dr. P. De Keyser)	13
Over Sint Wilgefortis vereering in Oost-Vlaanderen	(Jules Pieters)	17
Bijdrage tot de studie van de Volkskleerderdrachten in de Antwerpsche Kempen	(Lic. germ. phil. Marg. Van de Waal)	33
De behandeling van den perel op het oog	(Jules Pieters)	43
Kerkpatronen en Bedevaartplaatsen in Vlaanderen	(A. H. Van Dyck)	47
Vertelsels, sagen en sprookjes uit Oost-Vlaanderen	(Cyriel De Vuyst)	59
Kleine huisnijverheid in de stad (Het vervaardigen van « grove manden)	(Clem. V. Trefois)	74
Steengroei als animistisch element	(Jules Frère †)	97
Een oratie en een devotie uit de 14e eeuw	(Prof. Dr. Jan Gessler)	109
Kerkpatronen en bedevaartplaatsen in Vlaanderen	(Meester Jos. Vermeulen)	111
Volksbenamingen in de muntkunde	(René Ladrière)	118
De Vlaamsche baardheilige Wilgefortis of Ontcomer	(Jules Pieters)	120
Dit is die Excellente Kronyke van de Bahmisten of te van den Gentschen teerlingbak met woord vooraf door Prof.	(Emiel Andelhof)	137
Oude Gentse gebeden op rijm	(Elza Foncke)	201
Uit een oud Gents handschrift (Een 15 ^e eeuwse letterpuzzle)	(Prof. Dr. Rob. Foncke)	207
B. — ZANTEN		
Tuischspelen	(Emiel Andelhof)	26
Wangebeden en plaagrijmen uit Moerbeke Waas	(Meester Jos. Vermeulen)	29

Addenda Volkshumor op Stad en Land	
	(Meester Jos. Vermeulen) 30
Gentsche typen : De Snepvanger (Emiel Andelhof)	77
Gentsche spelen : 1° Kruist-hem, 2° Kapmes, 3° O-tje, Bootje, Kaas, 4° Potjepas (Emiel Andelhof)	78
Holderbolderiana (Meester Jos. Vermeulen)	82
Vlaamsche feestopschriften op het platteland (H.H. gemeen- tesecretaris Wortegem, Clem. V. Trefois, L. Verlodt)	86
Sinksenbruid te Veurne (Prof. Dr. P. De Keyser)	124
Vlaamsche feestopschriften op het platteland (H.H. gemeen- tesecretaris Wortegem, Clem. V. Trefois, L. Verlodt.) Mevrouw W. Bataille-Hiel, (Meester J. Vermeulen)	125
Boer, boer, houtenen bak (Lod. Lievevrouw-Coopman)	209

C. — VERSLAGEN

De 2e Landdag voor Vlaamsche Folklore te Gent op Zaterdag 27 en Zondag 28 November 1937 (L. Verlodt)	216
Algemeene jaarlijksche vergadering van Zondag 12 December 1937 (L. Verlodt)	230

D. — FOLKLORISTISCH LEVEN

Het Museum voor Folklore te Brugge (Clem. Trefois)	87
Plechtige opening van het Museum van Folklore te Ronse (Prof. Dr. P. De Keyser)	90
Voor Internationale samenwerking op het gebied van Folklore (Prof. Dr. P. De Keyser)	92
Het Internationaal Congres te Edinburg (Prof. Dr. P. De Keyser)	128
Internationaal Congres voor Folklore te Parijs (Prof. Dr. Paul De Keyser)	131
De Heemkunde en Folklore Tentoonstelling te Bornhem	193
De Tentoonstelling van Heemkunde te Aarschoot	194
Een nieuw Foklore-Museum te Herenthals	195
Het zesde Kempisch Kongres te Hoogstraten (R. D. C.)	197
Wetenschappelijke Congressen 1938 : Folklore	236

E. — BOEKBESPREKING

Bodens (Wilhelm) Sage, Märchen und Schwank am Niederrhein (Prof. Dr. P. De Keyser)	94
Olbrechts (Dr. F. M.) Ethnologie (Prof. Dr. P. De Keyser)	94
Addenda bij de bibliographie van Lod. De Vrieze (Meester J. Vermeulen)	96
Sluyter P. C. M.) IJslands Volksgeloof (Prof. Dr. P. De Keyser)	134
Celis (Gab) De Kappelletjes in België (Prof. Dr. P. De Keyser)	198
Cornelissen (Jozef) Nederlandsche Volkshumor op stad en dorp. Land en Volk VI ^e deel (F. Van Es)	236

F. — ALLERLEI

In Memoriam Prof. Dr. Jozef Vercoullie (Prof. Dr. P. De Keyser)	31
In Memoriam Jan Cleppe (Prof. Dr. P. De Keyser)	32
In Memoriam Jules Frère (Prof. Dr. P. De Keyser)	135
In Memoriam Amaat Joos (Prof. Dr. P. De Keyser)	136
Prijsvragen 1938 :	
Hoevebouw — Bedevaartonderzoek	235
Inhoudstafel	237

G. — ILLUSTRATIES

Graffito : Palatijn Rome	2
Uit hs. 1828°30 der Kon. Bibliotheek Brussel	2
1. Vrouw te Esschen	40a
2. Vrouw te Esschen	
3. Boer te Esschen	
4.-5.-6. Vrouw te Turnhout	
Esschen I, II, III, VI, IV-V	40b
Loenhout VII, IX, X XIII, XIV, XV, XVI	
Turnhout VIII	40c
Esschen XVII, XXII, XVIII-XIX	
Turnhout XXIII, XX, XXI, XXVIII, XXIV	
Loenhout : zware ketting, pendentif, horloge, fijne ketting, broche	

Turnhout : gouden ketting, pendentif, horloge	
Esschen : gouden ketting, pendentif, horloge	
Loenhout XXVII kapmantel	
Loenhout XXIX, XXX	40d
Turnhout XXXI	40d
Esschen XXXII, XXXIII	
Turnhout XXXVIII	
Oud beeld uit de kerk te Bavegem	112
Oud beeld in de parochiekerk van Velsike-Ruddershove	113
Fig. 1 : Esterling	118
Fig. 2 : Dubbelen Zilveren Groot	118
Fig. 3 : Rugzijde Gouden Florijn van Vlaanderen	119
Fig. 4 : Coppenole	119
Oud beeld in de « Sinte Ontcommer Kapel » te Velsike-Ruddershove	120
Titelblad van het programma van Heurne (Oost-Vlaanderen)	121
Kroes met hindernissen	144
Conterfeitsel van een eigenaardig kunstwerkje dat Brahma, den aangeropen God der teerlingen, moet verbeelden en opgevat door C. 't Felt	152
De Voorzitter van de liefdadige teerlingmaatschappij « De Zouaven » in 1865	168
Uitdaging in den vorm van een « Charter » op perkament 3	183

BERICHT

Wie verschaft ons Nr 2 en 3 van den 5n Jaargang en Nr 1 van den 6n Jaargang, desgevallend tegen vergoeding ?
Te sturen naar het Secretariaat, Zalmstraat 69 Gent.